

Az EU-finanszírozású projektek társadalmi és horizontális megfelelési kockázatai

Az Európai Unió 2021–2027 közötti programozási időszakában az ellenőrzési és auditgyakorlat érzékelhető átalakuláson ment keresztül. Az **egységköltség-alapú elszámolási módszerek** szélesebb körű alkalmazásának következtében a projektek megfelelőségének vizsgálata már nem kizárólag a pénzügyi szabályszerűség és a műszaki teljesítés ellenőrzésére korlátozódik. Egyre nagyobb hangsúlyt kap annak vizsgálata is, hogy a kedvezményezettek **a horizontális elveket és a vállalt társadalmi kötelezettségeket** a megvalósítás során ténylegesen érvényesítették-e.

Az ellenőrzési tapasztalatok azt mutatják, hogy a **korrekciós megállapítások** növekvő hányada ma már nem klasszikus elszámolási hibákból fakad, hanem abból, hogy **a projektek társadalmi megfelelősége nem kellően dokumentált** vagy nem egyértelműen igazolható.

Az **ellenőrzések során rendszeresen vizsgált területek** közé tartozik az esélyegyenlőségi vállalások gyakorlati megvalósulása, a célcsoportok tényleges elérésének bizonyíthatósága, a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, a partnerségi és bevonási folyamatok működése, valamint a vállalt társadalmi indikátorok **mérhetősége és alátámasztottsága**. A projektek jelentős részében e szempontok ugyan megjelennek a pályázati dokumentációban, azonban a megvalósítás során nem minden esetben kapcsolódnak strukturált működési rendszerhez.

A megvalósítási tapasztalatok alapján különösen **kockázatos helyzetet teremt**, ha a horizontális vállalások kizárólag pályázati szöveggként jelennek meg, ha nem készül dokumentált társadalmi kockázat- vagy hatáselemzés, ha a célcsoport-elérés nem mérhető módon történik, vagy ha hiányzik a koherens monitoring és nyomonkövetési rendszer. Gyakori probléma továbbá, hogy a projekt nem képes hitelt érdemlően igazolni fenntarthatósági intézkedéseinek tényleges működését.

Fontos hangsúlyozni, hogy a megfelelési hiányosságok többsége nem tudatos szabályszegésből fakad. A kockázat sokkal inkább abból ered, hogy a projektgazda nem rendelkezik olyan strukturált dokumentációval és működési kerettel, amely ellenőrzés során egyértelműen bizonyítani tudná vállalásainak teljesítését. A megfelelés hiánya tehát gyakran nem tényleges mulasztás, hanem **az igazolhatóság hiánya**.

A társadalmi megfelelés elégtelen dokumentálása ugyanakkor **komoly következményekkel járhat**. Az ellenőrzési folyamatok során hiánypótlási kötelezettség, szabálytalansági vizsgálat, támogatáscsökkentés vagy pénzügyi korrekció alkalmazása is felmerülhet, szélsőséges esetben pedig a fenntartási kötelezettség teljesítésének felülvizsgálata válhat szükségessé. A kockázat különösen magas a célcsoport-orientált, szociális és oktatási fejlesztések, infrastruktúra-beruházások, valamint közösségi szolgáltatásokat érintő projektek esetében.

Ezzel párhuzamosan az ellenőrzési gyakorlatban egyre erősebben jelenik meg a fenntarthatósági és társadalmi kockázatok kezelésére épülő **ESG-szemlélet**. A **2023. évi CVIII. törvény** által közvetített megközelítés előtérbe helyezi a társadalmi hatások előzetes azonosítását, a megelőző intézkedések alkalmazását, a folyamatos nyomonkövetést, valamint az **igazolható és dokumentált működési rendszerek kialakítását**. Ennek következtében a

projektgazdák számára egyre inkább elvárássá válik a társadalmi megfelelés rendszerszintű kezelése.

E kihívásra adhat választ az **ESG-alapú Társadalmi Megfelelési Terv (ETMT)**, amely integrált megfelelési dokumentumként és működési keretként egyesíti a horizontális vállalatok, az esélyegyenlőségi szempontok és a társadalmi fenntarthatóság kezelését. Az ETMT alkalmazása lehetővé teszi a projekt társadalmi kockázatainak azonosítását, a vállalatok strukturált nyomon követését, valamint **a monitoring és jelentési kötelezettségek** átlátható teljesítését, ezáltal jelentősen csökkentve a szabálytalansági kockázatokat.

Az ESG-alapú Társadalmi Megfelelési Terv elkészítése ezért **adekvát megfelelési eszköznek** tekinthető az Európai Unió által finanszírozott fejlesztések megvalósítása során. A jelenlegi ellenőrzési gyakorlat tapasztalatai alapján ugyanis a legjelentősebb kockázatot nem önmagában a megfelelés hiánya, hanem annak **igazolhatósága és bizonyíthatósága**, különösen a hozzáférés (access) és a társadalmi inklúzió területén jelenti.

Azok a projektgazdák, akik működésüket strukturált, dokumentált társadalmi megfelelési rendszerrel támasztják alá, számottevően **növelhetik projektjeik ellenőrzési biztonságát**, átláthatóságát és hosszú távú fenntarthatóságát, miközben csökkentik a szabálytalansági és pénzügyi korrekciós kockázatok előfordulásának valószínűségét.